

УМБЕРТО ЕКО

ТАИНСТВЕНИОТ ПЛАМЕН НА КРАЛИЦАТА ЛОАНА

(Илюстриран роман)

БИБЛИОТЕКА – СВЕЗДИ

Наслов на оригиналот:

Umberto Eco

La misteriosa fiamma della regina Loana

Copyright © RCS Libri S.p.A., Milan, Italy

Bompiani 2004

© Сите права на изданието ги има - БЕГЕМОТ ДООЕЛ

Забрането е копирање, умножување и објавување на делови или на целото издание во печатени или електронски медиуми без писмено одобрение од издавачот.

УМБЕРТО
ЕКО

ТАИНСТВЕНИОТ
ПЛАМЕН
НА КРАЛИЦАТА
ЛОАНА

Илустриран роман

Превод од италијански јазик:
Марија Грација Цветковска

Прв дел

Ударот

1. НАЈБЕЗДУШНИОТ МЕСЕЦ

„И како се викате?“
„Чекајте малку, на врв јазик ми е.“

Сè започна така.

Како да се разбудив од долг сон, а сепак сè уште лебдев во едно како млеко густо сивило. Односно, не бев буден туку сè уште сонував. Сонот беше чуден, без слики, исполнет со звуци. Како да не гледав, туку само слушав гласови кои ми кажуваа што требаше да видам. А ми кажуваа дека сè уште не гледам ништо, освен некакво чадење долж каналите каде што пределот се распливнуваше. Бриж, си реков, се наоѓам во Бриж, дали воопшто некогаш сум бил во мртвиот град Бриж? *Каде што маглата се бранува меѓу кулите како темјанот што сонува? Сив град, тажен како гроб со расцветани хризантеми, каде што студената магла висаи разресена од фасадите како еден вид таписерија...*

Мојата душа ги бришеше стаклата на трамвајот за да се удави во подвижната магла на фаровите. Маглата, мојата неосквернета сестра... Густа, непроѕирна магла, што ги завиткуваше звуците и правеше да воскреснуваат безоблични сеништа... На крајот доаѓав до една огромна бездна и здогледував една многу висока човечка фигура, сета завиена со плашт како со покров, со лицето со недопрена снежна белина. Се викам Артур Гордон Пим.

Цвакав магла. Сеништата ме одминуваа, ме допираа, се разводнуваа. Далечните светилки просјајуваа како лажна луминесценција на гробишта...

Некој бесшумно чекори веднаш до мене, небаре е босоног, чекори без да удира со топуците, како без чевли, без сандали, една кадела од магла ми се провлекува по образот, една толпа пијани луѓе врви таму далеку, долу кај скелето. Скеле? Тоа не го кажувам јас, туку гласовите.

Маглата се прикрадува на куси мачешки нозе... Имаше таква магла што се чинеше дека светот е избришан.

Сепак, одвреме-навреме како да ги отворав очите и божем гледав некакви проблесоци. Слушав нечии гласови: „Не се работи за кома во вистинска смисла на зборот, госпоѓо... Не, нека не ве загрижува што енцефалограмот е рамен, ви се молам... има реактивност...“

Некој ми пушташе силна светлина во очите, но по светлината повторно сè беше темно. Чувствував боцкање со игла, на неколку места. „Гледате, има мотилитет...“

Мегре се нурнува во една толку густа магла што не гледа дури ни каде стапнува... Маглата врве од множество човечки фигури, врволи од еден интензивен и таинствен живот. Мегре? Елементарно, драги Вотсоне, има десет мали Индијанци, а токму во маглата исчезнува песот на Баскервилците.

Завесата од сиви испарини малку по малку ги губеше сивкастите нијанси, топлината на водата стануваше мошне силна, а млечната нијанса поинтензивна... Потоа бевме одвлечени во грлото на еден водопад каде што зјаеше огромна бездна, подготвена да нè проголта.

Слушав луѓе како разговараат околу мене, сакав да викнам и да ги предупредам дека сум тука. Имаше некакво непрекинато зуење, божем ме голтаат некои чудни машини со остри заби. Се наоѓав во некаков затвор. Чувствував тежина врз главата, како да ми навлекле железна маска. Ми се чинеше дека гледам сини блесоци.

„Има асиметрија на зеничните дијаметри.“

Ми дотекуваа фрагменти од мисли, несомнено почнував да се будам, но не можев да се придвижам. Кога би можел да останам буден. Повторно ли спиев? Со часови, денови, векови?

Се врати маглата, гласовите во маглата, гласовите за маглата. *Seltsam, im Nebel zu wandern*, т.е. необично, да шеташ по магла! На кој јазик беше ова? Ми се чинеше дека пливам во море, чувствував дека сум близу до брегот, но никако да допливам до него. Никој не ме забележуваше и плимата ме враќаше назад во длабоко.

Ве молам кажете ми нешто, ве молам допрете ме. Почувствував нечија дланка врз челото. Какво олеснување. Нечиј друг глас: „Госпоѓо, има случаи на пациенти кои одеднаш се будат и потоа си заминуваат на сопствени нозе.“

Некој ми додеваше со некакво пулсирачко светло, со вибрации на звучна виљушка, како да ми ставија под нос тегличка со сенф, потоа чешне лук. *Почвата мириса на печурки.*

Уште гласови, но овој пат од внатре: *долги таговни сви-режи од пароброд, безоблични попови во маглата кои во долга права редица одат кон црквата Сан Микеле во Боско.*

Небото е сето како пепел. Магла узгорно по реката, магла низводно по реката, магла која ја каса по рацете малата продавачка на кибритчиња. Од мостовите на Кучешкиот остров минувачите гледаат едно никакво магловито небо, и самите обвиеени во маглата, како да се во воздушен балон што лебди под мургавата магла, каква што не верував дека смртта би можела толку многу да ја распостеле. Мирис на железничка станица и на чадовина.

Повторно светлина, поблага. *Ми се чини дека го наслушувам, низ маглата, звукот на шкотските гајди што се повторува по журијата.*

Повторно долго спиење, веројатно. Потоа развиделување, *се чини како да сум во чаша со вода и анасонка...*

Тој стоеше пред мене, макар што сè уште го гледав само како сенка. Чувствував дека главата ми е матна, како да сум се разбудил по тешка пијанка. Мислам дека едвај успеав да пропелтечам нешто, божем прозборував за прв пат во тој миг: „Дали *posko reposko* и *flagito* имаат футур инфинитив? *Cujus regio ejus religio...* дали ова се однесува на Аугзбуршкиот мир или на Прашкото востание?“, а потоа: „Има појава на магла на

апенинската делница на автопатот Соле, меѓу Ронкобилачо и Барберино на Муцело...“

Ми се насмевна со разбирање: „А сега отворете ги добро очите и обидете се да разгледате околу себе. Дали сфакате каде се наоѓаме?“ Сега можев да го видам подобро, тој имаше – како ли се вика? – бел мантил. Го свртев погледот, сега успеав да ја придвижам и главата: собата беше скромна и чиста, неколку метални шкафчиња и светли бои, јас лежев в кревет, со канула забодена во вената на раката. Од прозорецот, низ спуштената ролетна, се пробиваше еден зрак сончева светлина, *пролетта наоколу сјае во воздухот и по полињата радост носи*. Пршепотев: „Се наоѓаме... во болница и вие... вие сте лекар. Ми се слоши?“

„Да, ви се слоши, подоцна ќе ви објаснам. Туку сега сте повторно при свест. Само храбро. Јас сум доктор Гратароло. Ќе ми простите ако ви поставам неколку прашања. Колку прсти ви покажувам?“

„Тоа е вашата рака и тие се прстите. А ги има четири. Четири ли се?“

„Се разбира. А колку е шест по шест?“

„Триесет и шест, логично.“ Мислите ми татнеа низ главата, но ми извиреа речиси сами по себе. „Збирот на површините на квадратите... конструирани над катетите... е еднаков на квадратот конструирани над хипотенузата.“

„Честитам. Мислам дека ова е Питагоровата теорема, но јас во гимназија имав одвај доволен по математика...“

„Питагора од Самос. Евклидовите елементи. Очајната осаменост на паралелните линии кои никогаш нема да се допрат...“

„Ми се чини дека вашата меморија е во одлична состојба. Туку, како се викате?“

Ете, тука се поколебав. А ми беше на врв јазик. По неколку секунди одговорив на најприроден начин.

„Се викам Артур Гордон Пим.“

„Ова не е вашето име.“

Очигледно, Гордон Пим е некој друг. Тој не се повратил. Се обидов да се договарам со докторот.

„Викајте ме... Исмаил?“

„Не, вие не се викате Исмаил. Потрудете се уште малку.“

Лесно е да се каже. Како да удирам во сид. Поправо, Евклид и Исмаил ми доаѓаше лесно, како кога се реди ени мени сени, сени чоколадо. Но, да кажам кој сум ми беше како да се обсирам назад и зад мене ете ти сид. Не, не беше сид, се обидував да објаснам: „Всушност, не чувствувам нешто цврсто, ми се чини како да се движам низ магла.“

„Како изгледа маглата?“, ме праша.

По стрмите ридови маглата росејќи се јази, а под ударите на магстралот морето рика и се пени... Како изгледа маглата?

„Не ме ставајте во непријатна положба, јас сум лекар. Освен тоа, сега е април, не можам да ви ја покажам. Денес е 25 април.“

„Април е најбездушен од сите месеци.“

„Не сум многу начитан, но мислам дека ова е цитат. Можевте да кажете дека денес е Денот на ослободувањето. Дали знаете која година сме?“

„Секако некаде по откривањето на Америка...“

„Зарем не можете да се сетите на ниедна дата, која-годе дата пред... ова ваше будење?“

„Која-годе? Илјада деветстотини четириесет и петта година, крај на Втората светска војна.“

„Не е задоволително. Не, денес е 25 април 1991 година. Вие се родивте, ми се чини, при крајот на 1931 година, па ете сега имате безмалку шеесет години.“

„Педесет и девет ипол, неполни.“

„Одлично, што се однесува до вашата способност за пресметување. Видете, вие доживеавте, како да кажам, удар. Се извлековте жив, ви честитам. Но, очигледно има уште нешто што не е како што треба. Мала форма на ретроградна амнезија. Не грижете се, понекогаш трае кратко. Бидете така љубезни, одговорете ми на уште неколку прашања. Дали сте женет?“

„Ај вие кажете ми.“

„Да, вие сте женет, со една предрага госпоѓа која се вика Паола, и која ве чуваше ден и ноќ, само што синоќа ја натерав да си оди дома, инаку ќе се распаднаше. Сега, штом се разбудивте,

ќе ја повикам, но ќе морам да ја подготвам, а претходно мораме да направиме уште некои проверки.“

„Што ако ми дојде да мислам дека е шапка?“

„Како рековте?“

„Има еден маж кој за својата сопруга помислил дека е шапка.“

„Ах, Саксовиот роман. Прочуен случај. Гледам дека сте ажурен читател. Но, тоа не е вашиот случај, инаку за мене можевте да помислите дека сум печка. Не берете гајле, можеби нема да ја препознаете, но нема да ја замените со шапка. Да се вратиме на вашиот случај. Значи, вашето име е Џанбатиста Бодони. Дали ова нешто ви кажува?“

Моите мисли полетаа сега како едрилица над планини и долини, по непрегледниот хоризонт. „Џанбатиста Бодони бил прочуен печатар. Но, сигурен сум дека тоа не сум јас. Би можел да бидам и Наполеон, а тоа ми е исто како да сум Бодони.“

„Зошто го спомнавте Наполеон?“

„Бидејќи Бодони живеел во времето на Наполеон, горедолу. Наполеон Бонапарта, роден на Корзика, прв конзул, се оженил со Жозефина, станал цар, освоил половина Европа, поразен кај Ватерло, умрел на Света Елена, на петти мај 1821 година, *остана така крут и неподвижен.*“

„Ќе треба да се вратам кај вас со енциклопедија, но колку што паметам, вие одлично се сеќавате. Меѓутоа, не се сеќавате кој сте.“

„Сериозно ли е ова?“

„Искрено да кажам, не е пријатно. Туку вие не сте првиот кому му се случува такво нешто, ќе се извлечете некако.“

Ми побара да ја кренам десната рака и да си го допрам носот. Одлично сфаќав што значи десна рака и што значи нос. Го погодив точно со прст. Меѓутоа, чувството беше сосема ново. Да си го допреш носот е исто како да имаш око на врвот од показалецот и да си го видиш лицето. Имам нос. Гратароло ме чукна по коленото и потоа овде-онде по ногата и по стапалата со некакво чеканче. Така лекарите ги мерат рефлексите. Изгледа дека рефлексите ми беа во ред. На крајот се чувствував папсан и мислам дека повторно заспав.

Се разбудив на друго место и промрморев дека ми изгледа како кабина на вселенски брод, како во филмовите (кои филмови, ме праша Гратароло, сите, одговорив, од тој жанр, потоа го спомнав *Свездени патеки*). Ми направија некои нешта што не ги разбирав, со некакви апарати кои никогаш порано не ги имав видено. Мислам дека гледаа во внатрешноста на мојата глава, но јас ги оставав да прават што сакаат без да размислувам, лулан од тивкото зуење, и одвреме-навреме повторно задремував.

Подоцна (или наредниот ден?), токму кога се врати Гратароло, го пребарував креветот. Ги напипував чаршафите, лесни, мазни, пријатни на допир; понепријатно е ќебето, кое по малку ме боцкаше на врвовите на прстите; се превртував и удирав со дланката по перницата, уживајќи во тоа како пропаѓа во неа. Тапкав – тап тап – и ми беше многу забавно. Гратароло ме праша дали сакам да се обидам да станам од кревет. Со помош на една болничарка успеав, застанав на нозе, макар што уште ми се вртеше во главата. Чувствував дека нозете притискаат на подот, а главата ми е горе. Така, значи, се стои простум. Како на оптегната жица. Како малата сирена.

„Храбро, обидете се да појдете во бањата и да си ги измиете забите. Би требало таму да е четкичката на жена ви.“ Му реков дека не треба да се мијат заби со туѓа четкичка, а тој ми одврати дека сопругата не е туѓо лице. Во бањата се видов во огледалото. Барем бев доста сигурен дека тоа сум јас, бидејќи огледалата, *се знае*, го одразуваат само тоа што се наоѓа пред нив. Бело и испиено лице, со долга брада, со толкави темни подочници. Убава работа, не знам кој сум, а откривам дека сум како чудовиште. Не би сакал да се сретнам со мене навечер на пуста улица. Мистер Хајд. Препознав два предмети, едниот сигурно се нарекува забна паста, вториот четкичка. Треба да се почне од забната паста и да се стисне тубата. Мошне пријатно чувство, би требало истото да го правам почесто, но во одреден момент треба да се престане со стискањето, на почетокот белата паста прави плоп, како некаков меур, но потоа излегува целата како *le serpent qui danse*, односно змија што танцува. Престани

да стискаш, инаку ќе направиш како Бролјо со калапите сирење. Кој е тој Бролјо?

Пастата има одличен вкус. *Одлично, рекол војводата.* Ова е велеризам. Такви се, значи, вкусовите: нешто што те милува по јазикот, а и по непцето, иако се чини дека тоа што ги чувствува вкусовите е јазикот. Вкус на ментол – *у la hierbabuena, a las cinco de la tarde*, односно исто така нането, во пет часот попладне... Решив и го сторив тоа што го прават сите во таквите случаи, на брзина, без многу да размислувам: си ги четкав забите првин горе-долу, потоа од лево кон десно, потоа по целиот забен венец. Интересно е чувството кога влакната ќе влезат меѓу два заба, мислам дека отсега па натаму ќе си ги мијам забите секој ден, убаво е. Поминав со четкичката и по јазикот. Се чувствува нешто како трпнеж, но всушност, доколку не се притиска многу, не е толку лошо, а токму тоа ми требаше бидејќи устата ми беше како затестена. Сега, си реков себеси, следи испирање. Налеав малку вода од чешмата во чашата и си ја истурив во устата, пријатно изненаден од звукот што го правеше, уште подобро ако ја зафрлиш главата и правиш... да гргори? Гаргарата е убава работа. Ги надув образите и потоа исфрлив сè. Ја исплукав сета. Сплуккк... како водопад. Со усните можеш да правиш секакви работи, многу се подвижни. Се свртев, Гратароло стоеше таму и ме набљудуваше *небаре сум циркуска атракција*, па го прашав дали му изгледам во ред.

Совршено, ми рече. Моите автоматизми, ми објасни, се во ред.

„Се чини дека тука имаме една речиси нормална личност“, забележав, „освен што таа можеби не сум јас.“

„Многу духовито, но и ова е добар знак. Вратете се в кревет, така, ќе ви помогнам. Кажете ми: што правевте пред малку?“

„Си ги миев забите, вие го побаравте тоа од мене.“

„Се разбира, а пред да си ги миете забите?“

„Лежев во креветов и вие ми зборувавте. Ми рековте дека сега е април 1991 година.“

„Точно. Краткорочното сеќавање функционира. Кажете ми, дали случајно ја паметите марката на забната паста?“

„Не. Би требало?“